

Rahandusministri 19. detsembri 2015. a määruse nr 50 „Finantsinspeksioonile esitatavate krediidiandja või -vahendaja ning välisriigi krediidiandja või -vahendaja filiaali aruannete vormid, koostamise meetodika ja esitamise kord” muutmise“ eelnõu seletuskiri

I. Sissejuhatus

1. Sisukokkuvõte

Rahandusministri 19. detsembri 2015. a määrus nr 50 „Finantsinspeksioonile esitatavate krediidiandja või -vahendaja ning välisriigi krediidiandja või -vahendaja filiaali aruannete vormid, koostamise meetodika ja esitamise kord“ (edaspidi *määrus*) on kehtestatud krediidiandjate ja -vahendajate seaduse § 57 lõike 5 alusel. Määrus reguleerib Finantsinspeksioonile esitatavate krediidiandja ja krediidiandja vahendaja järelevalveliste andmete esitamist, sealhulgas sätestab aruannete vormid, nõuded aruannete sisule, sealhulgas aruannetes kasutatavate kirjade sisule, ning aruannete koostamise meetodika ja esitamise korra. Määruse eesmärk on tagada finantsjärelevalve teostamiseks vajalikud andmed.

Käesoleva määruse eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) muudetakse määrust ja kehtestatakse krediidiandjatele ja krediidivahendajatele eraldi tarbijakrediitide käivete aruanne. Eelnõuga ajakohastatakse kehtiva määruse lisasid 3 ja 4 ning täiendatakse määrust uue lisaga 8. Eelnõu võimaldab tulevikus eristada viivises olevaid ehk mittetõetavaid tarbijakrediidilepinguid õigeaegselt tagasimaksvatest lepingutest. Määrusega lisatakse andmevälju nagu allahindluse, võlgnetava krediidi ja intresside summad ning täiendatakse perioodi identifikaatorite loetelu ühe tähtaja vahemikuga.

2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Finantsinspeksiooni Aruandluse ja teabe osakonna järelevalvespetsialistid Tatjana Linjova (tatjana.linjova@fi.ee) ja Karin Pani (karin.pani@fi.ee). Eelnõu ja seletuskirja vormistas rahandusministeeriumi finantsturgude poliitika osakonna nõunik Helen Korju-Kuul (611 3681, helen.korju-kuul@fin.ee). Määruse eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis rahandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (marge.kaskpeit@fin.ee).

3. Märkused

Eelnõu ei ole otseselt seotud teiste menetluses olevate eelnõudega.

II. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Üheks peamiseks omavahel seotud muudatuseks määruses on „Eestis väljastatud tarbijakrediitide käivete aruande“ (lisa 3) aruandevaldkonnast krediidivahendajate vahendatud tarbijakrediidilepingute kohta käiva informatsiooni esitamine eraldiseisva aruandega „Eestis vahendatud tarbijakrediitide käivete aruanne“ (lisa 8). Seega väljastatud ja vahendatud tarbijakrediitide (edaspidi *krediitide*) kohta hakatakse esitama andmeid eraldi aruannetes. Krediidiandmise ja krediidivahendamise kohta andmete eraldi aruannetes esitamine võimaldab arvestada krediidivahendajate ja krediidiandjate tegevuse erisustega. Krediidiandja on krediidi väljastamise protsessis osaline algusest lõpuni ning seega omab kogu teavet tarbijale väljastatud krediidi kohta, krediidivahendaja aga ei pruugi alati vahendatud krediidilepingute tingimustest tervikpilti omada. Näiteks ei pruugi krediidivahendaja alati teada, millise

intressimääraga väljastati tarbijale krediit ning milliseks kujunes krediidi kulukuse määr. Vahendatud krediidilepingute puhul on järelevalve teostamiseks oluline teada, kes väljastab tarbijale krediidivahendaja poolt vahendatud krediidilepingu alusel krediidi. Selline teave võimaldab luua seoseid krediidivahendajate ja krediidiandjate poolt aruannetes esitavate andmete vahel. Seetõttu on otstarbekas krediidivahendajate andmed eristada krediidiandjate andmetest kehtestades neile eraldiseisva aruande, mida käesolev eelnõu ka lahendab.

Teiseks suuremaks muudatuseks on „Eestis väljastatud tarbijakrediitide jääkide aruande“ (lisa 4) aruanderea struktuuri muutumine. Järelevalve teostamiseks on tarvis saada täiendavat teavet krediidiandja bilansis kajastatavate krediitide kvaliteedi kohta ja hinnata selle mõju krediidiandja finantsseisundile. Aruanderea uus struktuur sarnaneb krediidiasutustele laenude kohta kehtestatud aruannetega, mistõttu suureneb krediidiandjate ja krediidiasutuste järelevalveliste andmete võrreldavus ning andmete analüüsiks vajalik paindlikkus.

Paragrahvi 2 muutmine. Määruse § 2 reguleerib seda, milliseid aruandeid on krediidiandja ja vahendaja kohustatud esitama ja milliseid aruannete koode tuleb esitamisel kasutada. **Lõike 2** muutmiseega täiendatakse krediidivahendaja kohustusi uue aruandega „Eestis vahendatud tarbijakrediitide käivete aruanne”, mida tuleb hakata esitama vastavalt eelnõu lisale 8. **Lõike 3 täiendamine punktiga 8** on seotud uuele krediidivahendajate aruandele „Eestis vahendatud tarbijakrediitide käivete aruanne” aruande esitamise koodi andmisega. Uue aruande koodiks on 6110.

Paragrahvi 3 lõike 5 muutmine. Kehtivas §-s 3 määratletakse aruannete koostamise alused. **Lõiget 5** täiendatakse viitega lõike 2 punktis 2 nimetatud aruandele, milles tuleb andmed esitada aruandeperioodil toimunud käivete alusel.

Paragrahvi 4 lõike 2 ja lõike 3 muutmine. Kehtivas §-s 4 sätestatakse aruannete koostamise põhimõtted. Lõikega 2 suunatakse krediidiandjad ja –vahendajad aruannete koostamisel lähtuma määruse lisades toodud aruannete vormidest ja koostamise juhenditest. **Lõike 2** muudatus puudutab viite asendamist, mis edaspidi hõlmab ka lisa 8. Lõige 3 täpsustab, et lisades 1–6 toodud aruannete koostamisel ei käsitata tarbijakrediidilepinguna võlaõigusseaduse § 403 lõikes 2 nimetatud lepinguid, ehk siis lepinguid, mille eesmärgiks on rahastada füüsilise isiku majandustegevusega alustamist. **Lõike 3** muudatusega laiendatakse välistuse kohaldamisala nii lisale 7 kui ka uuele lisale 8.

Paragrahvi 6 täiendamine. Kehtiva §-ga 6 määratletakse määruses olevate nõuete rakendamise tähtsused. Uue lõikega 3 täpsustatakse, millal peab hakkama käesoleva eelnõuga tehtavaid muudatusi kohaldama. Määruse 2022. 1. jaanuaril jõustuvat redaktsiooni kohaldatakse aruandeperioodidele, mis algavad 2022. aasta 1. jaanuaril.

Lisade 3 ja 4 muutmine ning uus lisa 8.

Määruse lisa 3 toodud „Eestis väljastatud tarbijakrediitide käivete aruandest“ on läbivalt eemaldatud kõik laused ja lauseosad, mis sisaldavad viiteid krediidivahendajatele ja vahendatud krediitidele. Muudatus on tingitud aruandevaldkonna muudatusest, mille kohaselt aruande esitamise kohustus enam krediidivahendajatele ei laiene.

Lisa 3 punkti 4.2 ja 4.8 puhul lisatakse paremaks ülevaatlikkuseks identifikaatorite nimekirja identifikaator 0 „Määramata“. Sellise identifikaatori kasutamise võimalusele on viidatud juba kehtiva lisa 3 aruande koostamist selgitavas teksti osas, kuid varem identifikaator 0 identifikaatorite loetelust see puudus. Punktide 4.6 „Krediidi käive“ ja 4.9 „Krediidi põhiosa ja intressimakse ning tarbija sissetuleku suhe (laenumakse ja sissetuleku suhtarv)“ teksti lisatakse aruande koostamise aluseid kirjeldavad laused. Punkti 4.6 täiendatakse krediidilepingu muudatuste raporteerimist selgitava lausega: „Kui krediidilepingus muudatuste tegemine ja nende kehtima hakkamine langevad erinevatesse aruandeperioodidesse, näidatakse krediidi käive selle aruandeperioodi aruandes, mil muudatused kehtima hakkavad“. Punkti 4.9 lisatakse selgitav lause laenumakse ja sissetuleku suhtarvu arvutamise tarbeks olukorras, kui krediiti ei maksta tagasi annuiteedi alusel: „Kui krediiti ei maksta tagasi annuiteetmaksetega graafiku alusel, siis lähtutakse näitaja arvutamisel krediidi esimese igakuise põhiosa- ja intressimaksete summast.“ Lisaks täpsustatakse punktis 4.9 termini „tagasimakse“ olemust ning asendatakse sõna „tagasimaksetest“ sõnadega „põhiosa- ja intressimaksete kuu keskmisest summast“.

Määruse lisa 4 punkti 2 „Aruande valdkond“ parandatakse aruande nimetust.

Lisa 4 punktis 3 „Aruande esitamine“ muudetakse aruandevergude nimetusi, mille summad peab aruandes kokku liitma juhul, kui nende identifikaatorid langevad kokku.

Lisa 4 punkti 4 „Aruanderea struktuur“ täiendatakse aruandevergudega „Allahindlus“, „Krediidi tagasimaksmise tähtajast möödunud periood“, „Võlgnetav krediidisumma“ ja „Võlgnetav intress“. Nende näitajate aruandes esitamine võimaldab saada paremat ülevaadet krediidiandjate krediidiportfelli kvaliteedist. Aruandes on nüüd võimalik üksteisest eristada tähtajaks tasutud ja tähtajaks tasumata (viivises) krediidid ning saada teavet krediidi väärtuse langusest tulenevate allahindluste kohta krediidi tagasimaksmise tähtajast möödunud erinevate perioodide lõikes.

Aruanderea struktuurist eemaldatakse varem eraldi aruandevergudena esitatud tähtaegade vahemikud viivises olevate krediidi summade näitamiseks, kuna need on viidud omaette identifikaatoritena aruandeveru „Krediidi tagasimaksmise tähtajast möödunud periood“ alla. Aruanderea struktuurist eemaldatakse ka aruandeverg „Sissenõudmiskulud“, kuna on muutunud selle andmelõike kogumise vajadus. Tulenevalt eeltoodud muudatustest muutub punkti 4 alapunktide numeratsioon.

Lisa 4 punktina 4.4 lisatakse aruandeverg „Allahindlus“, mille all kajastatakse krediidi väärtuse langusest tulenev allahindlus.

Lisa 4 punktina 4.5 lisatakse aruandeverg „Krediidi tagasimaksmise tähtajast möödunud periood“, mille identifikaatorite nimekirja põhineb suures osas kehtivas aruandes kasutataval tähtaegade vahemike põhimõttel, kuid on veidi detailsem. Nii tuleb eelnõu kohaselt eristada lisaks need krediidid, mille tagasimakse puhul tähtaeg ei ole kas saanud (s.t tähtajaks tasumata maksed puuduvad) või mille tagasimakse tähtajast on möödunud kuni 30 päeva (k.a). Senise „Üle 60 päeva viivises“ krediitide/intresside puhul tuleb aruandes hakata eristama krediite, mille tagasimaksmise tähtajast on möödunud kas 60–90 päeva või üle 90 päeva.

Lisa 4 punktidenä 4.6 ja 4.7 lisatakse aruandeverud „Võlgneta krediidisumma“ ja „Võlgneta intress“, mis võimaldavad tähtjaks tasumata krediidide puhul saada teavet krediidid nende osamaksete ja intressi summade kohta, mis on tähtjaks tasumata.

Määrust täiendatakse **lisaga 8**. Lisas 8 sätestatakse nõuded aruandele „Eestis vahendatud tarbijakrediidide käivete aruanne“, mida peavad täitma ja Finantsinspeksioonile esitama krediidivahendajad. Kuigi tehniliselt on tegemist uue aruandega, esitavad krediidivahendajad sarnast teavet ka praegu. Teave esitatakse kehtiva määruse aruandes „Eestis väljastatud tarbijakrediidide käivete aruanne“. Uus aruanne on oma struktuuri poolest identne määruse lisas 3 toodud aruandele, mida on täiendatud punktiga 4.10 „Krediidid väljastaja“. Kuigi aruande struktuur on lisas 3 toodud aruandega identne, annavad aruande koostamise selgitused krediidivahendajale suurema selguse aruandes esitatavate andmete kohta, kuna arvestavad vahendaja tegevuse erisusi. Lisatud punkt „Krediidid väljastaja“ näitab, kes krediidivahendaja poolt vahendatud krediidilepingu alusel tarbijale krediidid väljastas. See võib olla krediidiasutus, hoiu-laenuühistu, krediidandja, muu äriühing või eraisik.

III. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/17/EL elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingute kohta ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2013/36/EL ja määrust (EL) nr 1093/2010 (ELT L 60, 28.02.2014, lk 34–85) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2008/48/EÜ, 23. aprill 2008, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT L 133, 22.5.2008, p. 66–92).

IV. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja määruse mõjud

Määruse eesmärk on tagada Finantsinspeksioonile järelevalve teostamiseks vajalikud andmed, tõsta ja ajakohastada kogutavate andmete kvaliteeti ning usaldusväärsust. Kavandatavate muudatuste näol on tegemist nii tehniliste parandustega kui ka sisuliste muudatustega. Määrusega kehtestatakse uued nõudeid ei tõsta oluliselt aruandluskoormust. Muudatuste rakendamine ei too kaasa märkimisväärsed administratiivseid kulutusi krediidandjatele, kuna aruandluse koormus oluliselt ei tõuse ning üldised aruannete esitamise süsteemid jäävad samaks. Avalikule sektorile otsene mõju puudub ja otsesest mõju riigiasutuste korraldusele ja avalikule sektorile tervikuna ei kaasne.

Eelnõu sihtrühm on Finantsinspeksioon, krediidandjad ja krediidivahendajad. Eestis tegutseb Finantsinspeksiooni andmetel 2020. aasta lõpu seisuga 66 krediidandjat ja krediidivahendajat. Nendest 45 ettevõtjal oli krediidandja tegevusluba, 11 krediidandjat on seotud krediidiasutustega ja 10 on krediidivahendajad. 2020. aasta IV. kvartalis sõlmiti üle 171 000 uue krediidilepingu 196 miljoni euro väärtuses. Riiklik finantsjärelevalveasutus Finantsinspeksioon teostab järelevalvet krediidandjate ja -vahendajate üle ning kontrollib nende aruandeid. Finantsinspeksioon ei ole finantseeritav riigieelarvest, vaid on rahastatav finantsjärelevalve subjektide (pankade, investimisühingute, krediidandjate jne) poolt.

Autorite arvates on üldine mõju eelnõus olevate nõuete kohaldamisel väike ja kaudne ning olulisem mõju on lühiajaline vahetult peale uute nõuete kehtima hakkamist. Eelnõu autorite hinnangul eelnõu kui terviku rakendamisel halduskoormus kodanikele ja reaalsektori ettevõtjatele ja töökoormus avalikule sektorile ei muutu. Töökoormus, eelnõu autorite hinnangul jääb avalikule sektorile samaks. Eelnõu rakendamisega ei kaasne koormust riigieelarvele ega ei too endaga kaasa muudatusi fiskaalpoliitikas. Määruse muutmine ei ole seotud kohaliku omavalitsustega ning seega otsene mõju neile puudub. Eelnõu mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele on olematu. Eelnõu ei mõjuta otseselt elu- ja looduskeskkonda, riigi julgeolekut ega välissuhteid, sotsiaalset, demograafilist või regionaalset arengut.

Lisa 3 puhul on peamiselt tegemist sõnastuse parandustega, mis on tingitud aruande valdkonna kitsendamisest ainult krediidiandjatele. Muud sõnastuse korrigeerimised on selgitava iseloomuga ja ei too kaasa aruande koostamise põhimõtete muudatust ning krediidiandjatele halduskoormuse kasvu.

Lisa 4 muudatused on sisulisemad ning seisnevad peamiselt krediidikahju allahindlust puudutava teabe ning krediidi tagasimaksmise tähtajast möödunud perioodi identifikaatori lisandumises. Kuigi lisa 4 puhul muutub aruande esitamisel kasutatav aruandea struktuur, jääb aruande sisu suures osas muutumatuks. Uuesti sõnastatud aruandes esitatakse kehtiva aruandega sarnane teave, kuid veidi detailsemalt ja väljendatuna uues formaadis. Antud muudatused võivad ühekordselt tekitada krediidiandjatele administratiivset koormust oma aruannete esitamise IT süsteemide ajakohastamisel ning uute nõuetega kooskõlla viimisel.

Krediidi tagasimaksmise tähtajast möödunud perioodi puhul on tegu ühe põhilise krediidiandja tegevust ja krediidi kvaliteeti iseloomustava finantsnäitajaga, mida krediidiandjad jälgivad regulaarselt. Seega muudetud aruande koostamiseks vajalike detailsemate andmete esitamiseks vajalik lisatöö on mahult marginaalne.

Uue aruande näol ei ole tegemist uute andmete esitamise kohustusega, kuna krediidivahendajad esitavad samu andmeid järelevalvele ka praegu. Tegemist on andmete eraldamisega olemasolevast aruandest eraldiseisvasse aruandesse, mida ei saa sisuliselt võrrelda uue aruandluskohustuse tekkimisega. Aruandesse lisandub uus aruandevärg krediidi tarbijale väljastaja identifitseerimiseks, mille kohase teabe kogumiseks ja aruandes esitamiseks ei ole krediidiandjate IT süsteemides hinnanguliselt olulisi muudatusi vaja teha.

Eelnõuga kaasnevad muudatused ei too otseselt kaasa Finantsinspektsiooni eelarve muutumist. Eelnõuga täpsustatakse andmekoosseise, mida järelevalvele on vaja esitada. Mõju eelnõu kohaldamisest ei ole märkimisväärne ning peaks olema ühekordne eelkõige aruannete vastuvõtmise IT lahenduse ajakohastamiseni.

Eelnõust tulenevate nõuete kehtestamise mõju tervikuna on väike ja muudatuse tulemusena suureneb järelevalveliste andmete arusaadavus, usaldusväärsus, selgus ja õiguskindlus. Mõju majandusele on väike, mõju kitsamalt finantssektorile samuti väike. Seega kokkuvõttes on mõju ulatus väike ning ebasoovitavaid mõjusid aruannete nõuete uuendamisega ei kaasne.

V. MÄÄRUSE JÕUSTUMINE

Määrus jõustub 2022. aasta 1. jaanuaril ning seda kohaldatakse aruannetele, mille aruandeperiood algab 2022. aasta 1. jaanuaril.

VI. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE JA ESITAMINE ARVAMUSE AVALDAMISEKS

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks ministriumitele, Eesti Pangale, Finantsinspeksioonile, MTÜ-le Finance Estonia, Eesti Liisingühingute Liit MTÜ-le, Eesti Krediidihaldusfirmade Liidule, Eesti Pangaliidule, Eesti Hoiu-Laenuühistute Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile.